

Családmesék – a pécsváradi Apaceller család

Családtörténetet fogok írni, de a mese műfaja talán jobban visszaadja az Apaceller család tagjainak múltját és jelenét. A történet kulcsszavai: Appenzell, dunamenti svábok, Pécsváradi, gyapjúfonás, Fonó Jenny, zenekar, bútorfestés, közművelődés. A szavak összefüggéseit a család története tárja fel előttünk...

A mese réges-régen, Appenzell svájci hegyvidékén kezdődik, ahol azok az ősök éltek, akik a *dunamenti svábokkal* együtt, Mária Terézia rendelete révén érkeztek az 1700-as évek derekán későbbi lakhelyükre, a baranyai Rácmecs-

kére. Mint a mesében, ilyen nevű település nincs már a vidéken, de a történetünk egyik főszereplője, idősebb Apaczeller József itt született 1928-ban. „Életem története” címmel emlékkönyvet írt, amelyből 2005-ig követhetők a család eseményei.

A visszaemlékezésből még az iskolatársak neveit is pontosan megtudhatjuk, csupa sváb vezetéknev: Hock, Merk, Petz, Eckert, Müller, Löffler, Schunk, Grätz, ... de az írást olvasva azt is átérezhetjük, hogy ebben az időszakban mennyire nehéz sora volt egy gyereknek, főleg akkor, ha tízévesen elvesztette édesanyját, és az iskola

után nem a játék, hanem a munka várt rá.

Rácmecske – későbbi nevén Erdőmecske – és környéke tele volt bővizű patakokkal, a víz erejét malmok és *gyapjúfonók* hasznosították. Nem meglepő, hogy itt is sváb nevekkkel találkozunk, ha a hagyományos fonókat keressük: Hering, Merk, Fuller. A fiatal Apaczeller József a zengővárkonyi Hering malomban lett inas, és ott tanulta ki a szakmát is. S ahogy ez lenni szokott, a fiatal inas beleszeretett Merk Vilmos és Fuller Gizella Julianna nevű lányába, akit később feleségül is vett. A fonásból 1949-ben már nem lehetett megélni, az akkor már *Pécsváradra* költöztetett fonót át kellett adni a népboltnak, így a családfenntartónak más munkát kellett vállalnia. Más helyre pedig csak úgy helyezkedhetett el, ha visszaadta az iparendélyt.

Az 50-es évek elején megszületett két fiuk, József és Péter. Szépen taníttatták őket, főleg a zenei képzésre fordítottak nagy odafigyelést. Iskolás gyerekként József is nagyon szeretett volna zenét tanulni, de nem volt rá lehetősége. Magától tanult meg tehát szájharmonikázni. Az asztal szélére pedig zongorabilentyüket rajzolt és azon is tudott „játszani”.

Aztán a gyapjúfonást egy időre teljesen abba kellett hagyni, mert

1961-ben nem lehetett háznál fogni. Nemcsak feljelentették őket, elvitték az összes gyapjút, még azt is, ami a másoké volt.

Közben a gyerekek felcseperedtek, kitűnő osztályzatokkal kerültek a főiskolára, József a pécsi Zeneművészeti Főiskola fagott szakára, Péter a pécsi Tanárképző Főiskola matematika-fizika szakára. Később mind a ketten kitűnő tanárok lettek. Együtt alapították a legendás Zengő beatzenekart Pécsváradon.

Megnősültek, Józsefnek, aki a Pécsváradai Zeneiskola igazgatója volt, két fia született, József és András. Péterék pedig három fiút neveltek, Pétert, Gergelyt és Balázst. Mindegyik unoka zenét tanult a híres Pécsváradai Zeneiskolában.

Nagyszerű időszak volt, amikor Apaceller József a Pécsváradai Tűzoltó Zenekar karnagyaként szinte az összes Apacellert vezényelhette a fúvószenekarban. A 300 éve Pécsváradra betelepített német lakosságnak köszönhető a fúvószenekari zenélés hagyománya, mely máig él; idén már 80 éves fennállását ünnepli az együttes.

A gyapjúfonás hazai történetében az 1980-as évek változást hoztak, újra ki lehetett váltani az

iparendélyt a tevékenységre, ennek köszönhetően újra beindult a gyapjúfonás. Ebbe a munkába már később Apaceller Péter is besegített, családjával közösen felújították a száz évnél is idősebb muzeális értékű gépet, a *Fonó Jennyt*. A fonógép azért is híres, mert nagyon kevés van már ebből a típusból a világon, a kézzel hajtott, 8 orsós fonókerekű szerkezetből, amelyet az ipari forradalom idején, 1764-től Angliában használtak. A fonógépet a feltalálója, az angol *James Hargreavest* nevezte „*Spinning Jenny*”-nek, azaz magyarul *Fonó Jenny*-nek. Mivel nemcsak a fonógép, hanem más hasonló régi gyapjúfeldolgozó-gép is van a családi műhelyben, felvetődött az az ötlet, hogy működő múzeumként is bemutatathatóvá váljon. A gyapjúfonó egészen 2010-ig volt látogatható, a gyűjtemény most arra vár, hogy méltó helyen, múzeumi körülmények között ismét megtekinthető legyen.

A 150-200 éves kártoló, bundázó, szalázó, fonó, csévelő és cernázó gépek kellemes, ütemes zakatoló hangjai újra a zenét idézik elénk, talán ez a közös ritmus hozta létre 1995-ben az APSONS zenekart, amely idén a 25 éves évfordulóra készül. Az együttest Apaceller Pé-

ter és fiai alakították meg, a fiúk hangszerválasztása ehhez tökéletesen illeszkedett. A zenekar nagyon népszerű Pécsváradon és környékén, közösségépítő erejük meghatározó, a rajongók között minden korosztály megtalálható. Később ifj. Apaceller Péter felesége, Czigola Orsolya is csatlakozott a zenekarhoz billentyűsként, vokálusként, majd szóló énekesként.

A zenei vonal máshol is tetten érhető. A családi zenekaron kívül Apaceller Gergelynek, aki Mohácson él feleségével és három kislányával, szintén van egy zenekara: a Rádió Lokál, mely funkyt és soul-t játszik délszláv motívumokkal, autentikus ízzel. Időszakonként a Mohácsi Zenészek Baráti Köréből egy szűkebb társaság összejön zenélni, a Cocktail, a Rádió Lokál és az NGR zenekarból, a bólyi Depóból, továbbá a pécsváradai Apsonsból, együtt főznek és jammelnek. Az együtt zenélés eredményezte a két nagykoncertet is: a Máté Péter és a Cserhádi Zsuzsa emlékestek megrendezését, amelyet már az ország több helyszínén is előadtak.

A család művészetek iránti érzékenysége más területeken is tetten érhető, így említésre méltó még idősebb Apaceller Péternek és feleségének a *bútorfestéssel* kapcsolatos tevékenysége is, amelyet több évig űztek a gyapjúfonás, a tanítás, a zenélés mellett.

A család vásárolt Véménden egy megüresedett német parasztházat, amelyet alapvetően a hagyományőrzés iránti elkötelezettségük miatt vettek. A házat igyekeztek korhűen felújítani és berendezni a saját festésű bútorokkal. Mára az épület vendégházként is üzemel, így akik ott pihennek, élvezhetik a régi sváb parasztház hangulatát, amely ugyanakkor a mai kor elvárásainak mindenben megfelel.

A történetet a családfán egy kisebb ágat elfoglaló fiatal házaspár meséjével folytatjuk, akik mertek nagyot álmodni és szorgalmukkal,

tehetségükkel nagy utat jártak be a nagyvilágban. Ifjú hőseink: Orsi és Péti.

Ifj. Apaceller Péter ének-zene tanár, egyházzenesész, énekes, előadóművész, zeneszerző, művelődési és felnőttképzési szakember, koncertszervező-producer.

Apaceller-Czigola Orsolya ének-zene, magyar, angol szakos tanár, énekes, előadóművész, zeneszerző, író.

Az ő meséjük Szombathelyen indult a tanárképző főiskolán, és Pécsváradon folytatódik az otthonukban. A közös zenélés erejéből táplálkozva határozták el, hogy világutazók lesznek. Óceán- és tengerjáró hajókra szerződtek énekes-zenészeknek, ahova nagy örömeikre – a több profi előadóművésszel szemben – őket választották. Orsi a hosszú úton hajónaplót írt, mint kiderült, nem öncélúan, „Orsi és Péti, a Világutazók kalandjai” címmel kisiskolásoknak szóló ismeretterjesztő könyv született az élményekből.

A könyv olvasása közben kitárul előttünk a világ, ismereteket szerzünk kikötőkről, városokról, országokról, megtudjuk történelmüket, kultúrájukat, szokásaikat és persze minden kikötőben vár minket egy kis kaland. A könyv ezért

rengeteg párbeszédet, színes illusztrációt tartalmaz, valamint egy CD mellékletet is, amelynek dalai saját szerzemények. A fejezeteket játékos feladatok zárják, a függelékben az adott kikötők országairól érdekes információk és további feladatok találhatóak.

Pedagógus szakemberek szerint a könyv és a CD-lemez nemcsak az irodalom és ének-zene, hanem a földrajz, történelem, idegen nyelv, rajz tantárgyak óráin, valamint iskolai foglalkozásokon, szakkörökön is jól használhatók és motiválóak. Az ismeretterjesztő könyv a gyerekek tehetséggondozásához is hozzájárul: az általuk készített dalok, versek, rajzok, fogalmazások, játékos vetélkedők ihletőivé válhatnak.

A világjárvány miatti helyzetben jelenleg nagykoncertjeik mellett zenés könyvbemutató gyermekműsorukkal sem tudják járnai az

országot, ezért az interneten rövid kisfilmekben mutatták be a fejezeteket „Esti Mesés Világutazás Orsival és Pétivel” címmel.

A családi zenekar egyaránt megszólítja a gyermek korosztályt, a fiatalokat és az idősebbeket: kulturált kikapcsolódást, színvonalas élményt nyújt a hallgatóságnak. Orsi és Péti a zenélést és az előadóművészetet választotta főfoglalkozásának, de a tanítást és a szervezői munkát sem adták föl. A középső testvérrel, Gergellyel együtt Produceller néven szervezik saját koncertjeiket, és Péternek emellett jut ideje felelősségteljes, a közösségért végzett munkájára is, hiszen ő lett Pécsváradon a kultúráért felelős alpolgármester, és a közművelődés feladatellátásának segítője.

A hajón azt a nevet kapták, hogy „Versatility” – ami sokoldalúságot jelent, és nemcsak az Apaceller Péter és Apaceller-Czigola Orsolya duót nevezik így, hanem ez a családra is érvényes.

Id. Apaceller József augusztusban lesz 92 éves. Isten éltesse egészségben, mesélje még sokáig tovább unokáinak, dédunokáinak a családi történeteket! Elevenedjenek meg a gyapjúfonó gépei, és egy kiháló szakmát élesszenek újra az utódok egy bemutató műhely-múzeum létrehozásával. „Fonó Jenny” dúdoljon újra, kedves zakatolása adja tovább a ritmust az Apaceller család számára, hogy minél több emberhez eljusson az ősi tudásuk, valamint a zene által a közösségi együttlét erősödjön a zenészek és a közönség között is.

NAGY ANDREA RITA Pécssett, a JPTE Tanárképző Kar magyar-népművelés szakán végzett, ezután a könyvtár-pedagógia – tanár MA szakon szerzett oklevelet. Szőnyegszövő szakon elvégezte a Népijáték és kismesterségek oktatója felsőfokú képzését. A Baranya Megyei Kulturális Központ kézműves szakiskolájának elindítója és vezetője volt, később Pécs Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalában kulturális ügyintézőként ellátta a város közművelődési intézményeinek szakmai felügyeletét, részt vett az Európa Kulturális Fővárosa cím pályázatának előkészítésében. Legutóbb intézményvezetőként dolgozott egy baranyai település általános művelődési központjában. Jelenleg a Nemzeti Művelődési Intézet Baranya Megyei Igazgatóságán módszertani referensként dolgozik.